

Sant Antoni: Els orígens històrics de la Festa a Menorca

*A n'aquest Mussol vos oferim diferents escrits
i documentació relacionada amb la
festa de Sant Antoni
i els motius històrics pels quals es celebra.
Tant de bo que els escoltes facem d'aquesta
festa
una diada reivindicativa
del que ens constitueix com a poble:
La llengua, la cultura, la història i la fe, en una
paraula, tot allò que ens fa sentir germans.*

1.- Sant Antoni d'Egipte

*Vos oferim un fragment de la Vida de sant
Antoni, escrita per sant Atanasi.*

La vocació de Sant Antoni

Després de la mort dels seus pares, quedà sol amb una germana, encara petita; ell tenia divuit o vint anys, i tingué cura de la casa i de la germana.

Però, quan encara no havien transcorregut sis mesos de la mort dels seus pares, un diumenge

acudí, com solia, al temple; anava reflexionant dintre seu com fou que els Apòstols ho van deixar tot per seguir el Salvador; pensava també en aquells que llegim en el llibre dels Fets del Apòstols, que s'ho venien tot i dipositaven als peus dels apòstols el que n'havien tret, perquè ho repartissin entre els pobres. Meditava l'esperança que tots aquests tenien en el cel. Ho anava, doncs, pensant, i penetrà en l'església en el precís moment que hom llegia, de l'Evangelí, aquest passatge on el Senyor va dir al jove ric: *Si vols ser perfecte, vés a vendre tot el que tens i dona-ho als pobres, i tindràs un tresor guardat en el cel. després torna i vine amb mi.*

Antoni, com si la memòria d'aquestes paraules santes hagués estat feta expressament per a ell, així que sortí de l'església, donà a la gent del seu llogaret natal les propietats que havia rebut dels seus majors (tenia tres-centes jovades de terra de cultiu molt fèrtil, on feia de bon estar), perquè no causessin molèsties ni a ell ni a la seva germana. Es va

vendre també tots els mobles, cosa de la qual va recaptar molts diners que repartí entre els pobres, tret d'una quantitat adient que reservà a la seva germana.

Un altre diumenge que tornà a l'església escoltà aquella frase del Senyor a l'Evangelí: *“No patiu pel dia de demà”*. No va poder romandre més allí, sortí del temple i encara repartí entre els pobres la poca cosa que s'havia quedat. Encomanà la seva germana a unes verges conegudes i fidels, que la tingueren a casa seva i l'educaren. Ell començà a practicar, a casa seva mateix, una vida ascètica, i portava amb paciència, pensant sobrenaturalment, una vida dura de penitència.

Treballava amb les seves mans, perquè també havia oït: “*el qui no treballa que no mengi*”. Del pa que es guanyava, en donava part als pobres.

Pregava amb insistència perquè també havia après que *cal pregar sense interrupció*: tan atent era a la lectura que no perdia res de les escriptures, i ho retenia tot: la memòria era el seu llibre.

Tots els qui vivien al llogaret i els homes piadosos que el tractaven habitualment l’anomenaven l’amic de Déu; uns l’estimaven com a fill, altres com a germà.

2.- La reconquesta de Menorca

A una làpida que es trobava al les murades de Maó, s’hi llegeix, a més de la data: “*...fou presa la Yla de menorca per n’Amfós bon rei d’Aragó*”.

Aquest rei Amfós que ens diu la làpida, era ben jove,

tenia 20 anys, quan decidí de fer una expedició amb homes armats, amb el propòsit d’ocupar l’Illa de Menorca, treient-ne els musulmans. tota una colla de motius s’ajunten en aquest fet i que, ara, segurament no acabariem d’entendre. El fet era que el jove rei volia l’illa pels seus propòsits. I cap a Menorca s’és dit!

Alfons arreplegà moltes naus i homes per poder passar a Menorca, sortint de Salou vers Mallorca. Des de Mallorca, el 21 de desembre de

1286, partien les naus reials cap al port de Maó. Una tempesta desbaratà tota l'esquadra, i el rei, amb unes poques naus, entrava al port de Maó. L'illa ara anomenada del "Rei", per aquest fet, fou el seu refugi. Espera qui t'espera, la gent estava inquieta, i a punt de combatre amb els sarraïns. Van aguantar fins el 17 de gener; aquest dia es donà l'ordre de desembarcar a la part nord del port de Maó, on van combatre amb els moros. El lloc on es van topar té ara el nom de "Es pla dels Vergers".

Desbaratats els sarraïns, fugen a refugiar-se al castell de Santa Àgueda, ben fortificat. Mentrestant, van anar arribant els altres vaixells, amb els soldats que s'ajuntaven a les forces arribades primer amb el rei Alfons.

Veient que no arribarien a res, els musulmans tancats al castell de Santa Àgueda van decidir rendir-se. L'almoixerif envià ambaixador: eren els senyors de Binidelfà, Binimahoma (el lloc d'avall) i el de Binicodrell.

Els tractes de la rendició ens semblen estranys ara, però seguien els costums de l'època. Els musulmans entregaven l'illa als rei Alfons, i tots els habitants quedaven esclaus del rei, però es podien redimir pagant una quantitat per persona, quedant també tot el que tenien en poder del rei llevat de la roba.

L'almoixerif i la seva família, i tot aquell que va poder pagar, van ser conduïts al nord d'Àfrica. En canvi, els que no van poder recollir la quantitat exigida, van ser venuts com esclaus a diversos indrets.

El 21 de gener, el rei ja era a la Medina -Menurka (Ciudadella), des d'on donà ordres pels bon regit de l'illa.

A partir de llavors, el rei anà distribuint les terres a diversos cavallers que l'havien acompanyat, així com també afavorí tot aquell que volgués venir a repoblar l'illa.

Aquesta data del 17 de gener de 1287, ha marcat a Menorca l'entrada en l'àmbit occidental, i l'inici de la nostra

cultura actual, així com també de la nostra parla. Avui, aquesta diada del 17 de gener és marcada amb la celebració de la “DIADA DEL POBLE DE MENORCA”. L’Església de Menorca sempre ha tingut a Sant Antoni, la festa del qual es celebra aquest dia, com a patró de tota l’illa.

(Extret del llibre MELOUSSA, ciències socials de Menorca)

3.- La festa de Sant Antoni

A Ciutadella, cada anys es celebra aquesta festa amb missa solemne a la Catedral. A migdia surt la processó precedida per tres regidors de l’Ajuntament, a cavall, un dels quals porta l’antiga bandera amb la què es donen els tradicionals *tres tocs* enmig de la plaça Alfons III, al lloc precís on s’obria la porta de les muralles per on va entrar triomfant el monarca català amb les seves tropes. És una acte, cada any més participat per gent de tota Menorca. La música romp amb l’himne nacional i la clerecia entona el *Te Deum* en acció de gràcies, significant l’entrada triomfal de l’exercit cristià en l’antiga capital musulmana.

El mateix dia de Sant Antoni i davant mateix de les arcades de l’hospital, hi ha el tradicional mercat de dàtils i garballons.

Des que aquesta festa ha passat a ser la Diada del Poble de Menorca, als diferents municipis de l’illa s’hi fan diferents

actes institucionals i cada any, el Consell Insular de Menorca, el dia 17 al capvespre sol fer una acte institucional , durant el qual hi sol haver un discurs i altre motius per commemorar la Diada de tots els menorquins.

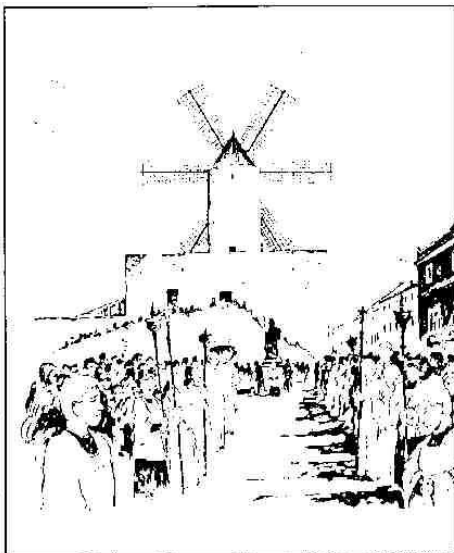
4.- Narració sobre la reconquesta de Menorca

Fa molts i molts anys hi havia un rei que es deia Abu Umar i que vivia a un castell a prop de Ferreries, el castell de Santa Àgueda.

A Abu Umar li agradava molt escriure poesies i recitar-les.

Un dia va rebre la visita d'un altre rei que es deia Pere III. venia de molt enfora, de Salou, amb els seus vaixells i anava cap a l'Àfrica. Es va aturar a Menorca per descansar i Abu Umar li va preparar una gran festa per fer veure que eren amics.

Però Abu Umar va enganyar a Pere II i va avisar els seus cosins els reis d'Àfrica que hi anava per conquerir les seves terres. Quan Pere III va

arribar a Àfrica es va trobar que la gent d'allà els esperava i no els volia. Es van barellar amb les seves armes, espases i escuts, i va perdre en Pere III, havent de tornar a ca seva. Va

tornar molt enfadat, perquè el rei Abu Umar li havia dit una mentida. Tan enfadat estava que va acabar de ser amic seu. Per açò va decidir robar les terres i castells que Abu Umar tenia a Menorca i va començar a preparar els seus vaixells per anar cap a Menorca.

Però el rei Pere III va morir i hi anà el seu fill el rei Alfons III.

Hi havia mariners castellans i catalans, tots molt forts i ben preparats. Van partir més de 100 naus i 23.000 homes, però quan eren a mig camí va començar a ploure molt. Les ones eren tan grosses que els capitans dels vaixells no els podien dominar i es van refugiar als ports que tenien més aprop. Molts dels vaixells van aconseguir arribar als ports de Mallorca però alguns es van perdre i d'altres es van enfonsar.

A Mallorca van esperar que fes bon temps i van tornar a partir cap a Menorca fins que van arribar a una illa aprop del port de Maó, l'Illa dels Conills (illa del Rei).

Allà van esperar que arribessin les altres naus però es van cansar i quan van tenir prou homes van anar cap el port de Maó per conquerir l'illa.

Era el 17 de gener de 1287, la gent de Menorca, els guerrers del rei Abu Umar que era moro, no els volien i s'hi van enfrontar. Tots eren molt valents i molt forts i es defensaven amb les seves espases i escuts. Es van barellar molta estona, fins que van estar molt i molt cansats i els guerrers del rei Abu Umar van decidir no lluitar més i rendir-se.

Des d'aquell dia el rei de Menorca va ser Alfons III.

A partir d'aquest fet històric Menorca pertany a la Corona Catalano-Aragonesa, essent la seva cultura aportada a l'illa i el començament d'una cultura que ha continuat fins l'actualitat.

El dia de la conquesta va coincidir amb sant Antoni (17 de gener). Aquest fet explica el costum de fer la processó del

“Tres Tocs”, com a invocació al sant que va ajudar als cristians en la lluita i va obrir després de tres tocs, les portes de la murada de la ciutat. Aquesta relació amb el sant explica que l’única fira que es conserva a Menorca sigui de dàtils i garballons que era el menjar del sant al desert.

(Aquesta narració ens l’han aportada desde
l’A.E.Paco Ramonell, de Maó)

5.- Activitats a partir d’aquest *Mussol*

Pensam que els escoltes, cada any, quan arriba la festa de Sant Antoni, com a patró nostre que és i també pel fet de ser la Diada del Poble de Menorca, hem de potenciar tot un seguit d’activitats formatives i reivindicatives als pobles on som. Sabem que alguns agrupaments ho fan. Creim positiu seguir en aquesta línia i al mateix temps potenciar tot allò que pugui fer-se.

Així vos suggerim:

- **Fer excursions als diferents llocs i paratges que tenen alguna relació amb els fets històrics:** Castell de santa Àgueda, Illa del Rei, els llocs de Binicodrell, Lloc d’Avall (Bini Mahoma), Binidelfà... Es pla dels Vergers... I allà fer una reconstrucció dels fets que històricament es narren.
- Muntar una exposició fotogràfica de l’estat actual dels diferents llocs.
- Organitzar diferents jocs a partir de l’ambientació de la història. Moros i cristians...ambientats a Sta. Àgueda.
- Al nostre poble, amb els pioners-caravel·les, organitzar algun acte reivindicatiu obert a tot el poble.
- Participar als diferents actes que es fan als pobles, sobretot, a Ciutadella.
- Amb els Llops-Daines organitzar un concurs d’auques sobre la història de la reconquesta.
-

Animau-vós i feis servir la vostra creativitat! val la pena!